

**Рекомендації щодо встановлення в закладах освіти
тактильних знаків і вказівників із шрифтом Брайля, а також
звичайним текстом з використанням об'ємних літер для
підвищення рівня інформаційної доступності для осіб з
порушеннями зору відповідно до витягу із державних будівельних
норм ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»
(із змінами №1, №2)**

8.3 Тактильні інформаційні покажчики.

8.3.1 Тактильні інформаційні покажчики (далі – ТІП) – повинні дублювати плоско друковану текстову чи графічну інформацію у тактильному вигляді та шрифтом Брайля.

ТІП має бути складовою універсальних інформаційних покажчиків.

Недоцільно використовувати інформатори шрифтом Брайля без відповідної візуальної інформації. Рекомендації щодо конкретних параметрів, рішень та місць облаштування наведено в **додатку Ж**.

Послідовність тактильних символів має відображатися зліва направо.

Носії, на яких розташовано ТІП, не повинні мати гострих кутів (мати заокруглення).

8.3.2 ТІП поділяються на інформаційні тактильні таблички (зовнішні і внутрішні), інформаційні тактильні позначки та мнемосхеми.

8.3.3 Інформаційні тактильні таблички повинні дублювати текстову інформацію у тактильному вигляді плоско друкованого тексту та шрифтом Брайля. Порядок і правила застосування шрифту Брайля на інформаційних вказівниках слід виконувати згідно з вимогами **ДСТУ ISO 17049**.

Рекомендації щодо облаштування та змісту наведено в **додатку Ж**.

8.3.4 Зовнішня тактильна табличка повинна містити основну інформацію про об'єкт, назву об'єкта, години роботи. Місце розміщення зовнішньої тактильної таблички може бути на стіні праворуч від входу до об'єкта або в іншому місці, залежно від архітектурних особливостей вхідної групи. Шрифт Брайля розташовують на висоті від 1,5 м і не нижче ніж 1,2 м.

8.3.5 Внутрішні тактильні таблички розміщують, зазвичай, на першому поверсі, у холах, вестибюлях та інформують про об'єкти та послуги, що надаються.

Таблички біля дверей з номером та назвою приміщення розміщують так, щоб шрифт Брайля був на висоті 1,2 м—1,5 м на відстані 0,3 м праворуч відносно дверей.

Допускається встановлювати в іншому місці поруч із дверима (ліворуч, збоку) залежно від конструктивних особливостей інтер'єру.

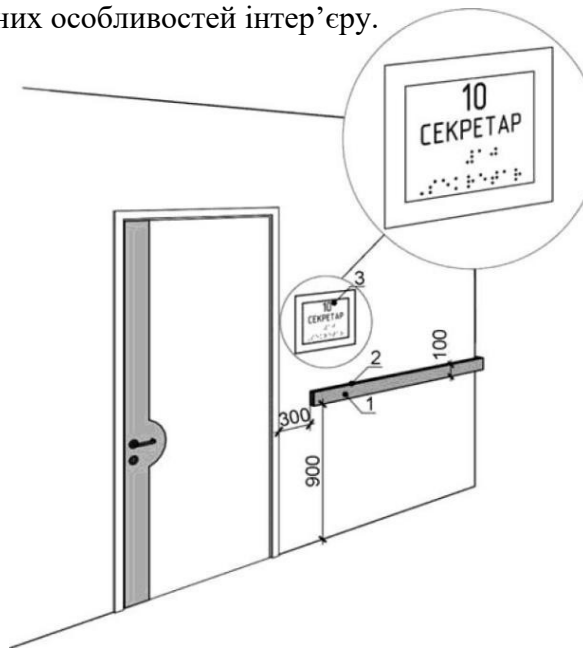

Рисунок 37 – Приклад розміщення тактильних інформаційних покажчиків приміщень
1 – інформаційна направляюча; 2 – тактильна інформаційна позначка; 3 – інформаційна тактильна табличка, що дублює текстову інформацію у тактильному вигляді плоско друкованого тексту та шрифтом Брайля

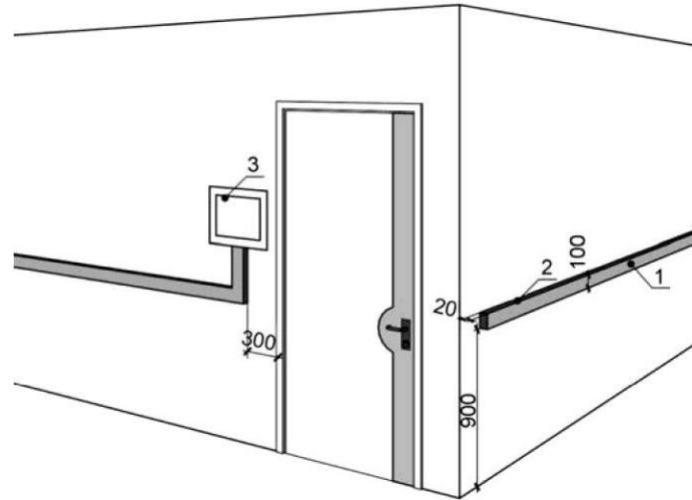

Рисунок 38 – Приклад улаштування тактильних інформаційних покажчиків приміщень за неможливості розміщення тактильної таблички справа від дверей

1 – інформаційна направляюча; 2 – тактильна інформаційна позначка; 3 – інформаційна тактильна табличка, що дублює текстову інформацію у тактильному вигляді плоско друкованого тексту та шрифтом Брайля

8.3.6 Тактильні позначки повинні містити коротку інформацію, виконану в тактильному вигляді плоско друкованого тексту та шрифтом Брайля. Тактильними позначками позначають:

- номер поверху – на поручнях сходів (нанесення символів – зліва–направо);
- призначення кнопок на панелі керування у ліфтах – поруч із кнопками;
- номер поверху – біля кнопки виклику ліфта;
- інформація біля кнопок виклику чи зв'язку з персоналом;
- номери кабінетів на поручні (за наявності) на стіні;
- інші об'єкти, за необхідності.

8.3.7 Мнемосхеми — засіб забезпечення навігації (орієнтування), що являє собою візуальну навігаційну схему прилеглої території, будівлі, окремих локацій об'єкту, шляхів евакуації, розташування пожежобезпечних зон тощо, який продубльовано в тактильному вигляді та шрифтом Брайля.

Місце знаходження мнемосхеми повинно бути у доступному та зрозумілому для маломобільних груп населення (МГН) місці, переважно біля входу/виходу до будівлі або території об'єкту.

Місце розміщення може бути:

- на окремії стійці горизонтально, під кутом 20-30 градусів до підлоги, нижній край - на висоті не менше ніж 900 мм;
- на стіні, нижній край не нижче ніж 1,1 м.

8.4 Візуальні елементи доступності.

8.4.1 Вимоги до візуальних елементів доступності

Основний принцип використання кольорових рішень для візуальних елементів доступності

(ВЕД) – це застосування контрастного співвідношення кольорів при зоровому сприйнятті.

Для комбінування кольорів рекомендується поєднувати більш темні кольори, розташовані на краю колірного спектра, з більш яскравими кольорами.

Контрастне співвідношення кольорів досягається за рахунок спеціальних та стандартних (універсальних) рішень.

Спеціальні рішення — виділення окремих елементів контрастним кольором застосуванням фарби або наліпок.

Стандартні (універсальні) рішення — контрастне виділення за допомогою співвідношення різних гам кольорів матеріалів основного середовища та елементів інтер'єру/екстер'єру (поручні, відбійники, плінтуси), елементів конструкцій дверей (дверне полотно, лиштва, фурнітура), елементів сантехники (раковина, змішувачі), меблів, декоративних елементів тощо.

8.4.2 Контрастне маркування.

8.4.2.1 Для вільного орієнтування, отримання інформації та безпеки під час пересування на шляхах руху до об'єктів соціальної, інженерно-транспортної інфраструктури, на пішохідних шляхах, прилеглих до об'єктів територій та всередині об'єктів для забезпечення структурованості простору необхідно використовувати контрастне співвідношення кольорів.

Рекомендації щодо конкретних параметрів та рішень наведено в **додатку Ж**.

8.4.2.2а У разі збігу кольорів в інтер'єрі чи екстер'єрі необхідно забезпечувати контрастне маркування такого переліку об'єктів, елементів та конструкцій:

а) Елементи благоустрою

Спосіб забезпечення контрастного маркування: елементи благоустрою

(наземні обмежувачі руху транспорту, шлагбауми, стовпи, колони, бордюрний камінь, початок/закінчення

штучного підвищення (пониження) пішохідного шляху, інформаційні стояки, елементи обладнання, навісні перешкоди) необхідно контрастно відокремлювати від навколишнього середовища (елементів).

б) Сходи відкриті або всередині приміщень (складові елементи сходів)

Спосіб забезпечення контрастного маркування: першу та останню сходинки сходового маршруту по краю за всією шириною контрастно відокремлюють або маркують. Горизонтальну площину сходинки маркують по краю смугою завширшки не менше ніж 0,1 м, вертикальну площину сходинки–підсходинки — смугою заввишки не менше ніж 0,05 м. Контрастну смугу наносять на інші сходинки за умови, що вони відрізняються одна від одної за висотою, глибиною, шириною, мають інші відмінності за формою тощо. Поручні на сходах контрастно відокремлюють.

в) пандуси

Спосіб забезпечення контрастного маркування: контрастно відокремлюють початок та закінчення підйомів, спусків, горизонтальні майданчики для відпочинку, розвороту, периметр пандусу за відсутності поручнів, а також контрастно відокремлюють поручні.

г) зовнішні двері

Спосіб забезпечення контрастного маркування: у разі збігу за кольором дверей та фасаду будівлі зовні та всередині приміщення, збігу кольору дверного полотна із кольорами інших об'єктів екстер'єру/інтер'єру необхідно наносити контрастне маркування так, щоб двері можна було легко ідентифікувати візуально (відрізнялись за кольором від кольору фасадної конструкції). Додатково на дверях контрастно виділяють сторону відчинення, ручку тощо.

д) вхідні групи зі склопрозорих матеріалів

Спосіб забезпечення контрастного маркування: у разі розміщення склопрозорих вхідних груп (зовні чи всередині приміщення) — прозорий фасад та прозорі двері, візуально відокремлюють (розділити двері та фасадні конструкції для легкої інтуїтивної візуальної ідентифікації). Колір (вигляд) фасадної конструкції повинен відрізнятися від кольору (вигляду) дверей. Вхідна група (двері) — 1 тип маркування; скляна стіна (фасад) — 2 тип маркування. Контрастні рішення маркування дверних отворів можна розробляти індивідуально, головна вимога — контрастні рішення мають бути розташовано на рівні зорового сприйняття (1,2м—1,8м), ширина контрастних смуг від 0,01 м.

Маркування прозорого фасаду є обов'язковим.

Додатково прозорі дверні отвори можна облаштовувати текстовою табличкою вхід/вихід, виконаною збільшеним шрифтом та з контрастним співвідношенням кольорів.

є) обертові двері

Спосіб забезпечення контрастного маркування:

1) на стіну, вздовж якої обертаються двері, на рівні зорового сприйняття 1,2 м—1,8 м необхідно нанести однотонну смугу контрастного кольору заввишки 0,1 м—0,3 м;

2) стіна обертових дверей повинна бути непрозорою і однотонною за кольором.

Полотно обертових дверей має бути непрозорим (однотонним) або мати контрастну смугу на рівні зорового сприйняття 1,2 м—1,8 м заввишки не менше ніж 0,1 м. У зоні руху обертових дверей колір підлоги має відрізнятися від кольору перед/за дверима. Потрібно контрастно виділяти пристрій зупинки руху обертових дверей.

ж) дверні внутрішні отвори всередині приміщень

Якщо колір дверного полотна збігається за кольором стіни інших елементів інтер'єру, допускаються такі варіанти контрастного відокремлення:

— колір лиштви має по периметру контрастно відрізнятися від кольору стіни та кольору дверного полотна;

— лиштву контрастно виділяють по всій висоті в місті відкривання дверей та колір ручки. Колір плінтуса має бути контрастним до кольору стіни та підлог
к) елементи інтер'єру (всередині приміщень):

— пороги, арки, інші звуження шляху руху, зміни висот, навісні конструкції на шляху руху, окремі об'єкти та елементи інтер'єрів, якщо вони візуально непомітні;

— стійкі колони, якщо за кольором вони співпадають з кольорами інтер'єру;

— на стику підлогових покриттів, зміни локацій (шляхів руху) всередині об'єкта;

— усі прозорі чи скляні конструкції, прозорі стіни, турнікети на шляхах руху МГН;

— місця для надання/отримання товарів, інформації чи послуг (операційні вікна в банках, пошті; каси, довідкові бюро чи бюро перепусток тощо) маркують так, щоб контрастна смуга пролягала заввишки 0,01 м—0,02 м по всьому периметру (ширині) зони, де відбувається передача грошей, документів, товарів. Якщо верхня частина відповідного елемента знаходиться на висоті до двох метрів, на неї також наносять попереджувальну контрастну смугу. У разі розташування операційного вікна на рівні скляного фасаду, то попереджувальну смугу наносять по периметру вікна;

— елементи меблювання (столи, шафи, стільці, лави);

— замки, засоби для прийняття електронних карток чи перепусток переговорні пристрої;

— вмикачі світла (розетки);

— у санітарно-гігієнічних приміщеннях, душових кімнатах елементи інтер'єру та оздоблення: поручні, сантехнічне обладнання контрастне до кольору стіни та підлоги, кольори дозаторів, фіксаторів кріплень гачків, стільчаків тощо.

8.4.3 Інформаційні показники (ІТП)

8.4.3.1 ІТП повинні бути зрозумілими та доступними для усіх категорій МГН. Для забезпечення принципів універсального дизайну ІТП рекомендується об'єднувати із ТП – облаштовувати універсальні інформаційні показники.

Усі ІТП повинні бути виконані збільшеним шрифтом та у контрастному співвідношенні кольорів шрифтів відносно фону табличок.

ІТП повинні бути розташовані на висоті від 1,2 м до 1,6 м.

Якщо ІТП розміщують на фасаді на висоті 2 м і вище, слід дотримуватись вимог додатка В щодо розміру символів, формату та співвідношення кольорів.

Рекомендації щодо конкретних параметрів та місць розташування наведено в **додатку Ж**.

8.4.3.2 Адресні таблички повинні бути розміщені при вході на прилеглу до об'єкта територію (за наявності). Адресні таблички на об'єкті повинні бути розташовані по краях будівлі та перед входом до будівлі.

Показники, які вказують напрям руху до відповідних об'єктів, повинні бути розташовані в зоні видимості відносно один одного. Зміст показників для орієнтування та навігації має бути чітким та лаконічним.

Фон ІТП, на якому наносяться шрифти чи графічні символи, повинен бути матовим, не допускається відбиття та відблиски. ІТП слід освітлювати з усіх боків.

Для вільного та безперешкодного отримання інформації усіма категоріями МГН необхідно дотримуватися критеріїв щодо шрифтів, графічних символів та спеціальних позначок (**додаток В**).

ДОДАТОК В
(довідковий)

ЗАСОБИ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Шрифти

В.1 Усі інформаційні таблички, стенди, інформатори, будь яка текстова чи графічна інформація на об'єкті повинна бути виконана шрифтом за розміром відповідно до таблиці В1. Співвідношення кольорів шрифтів відносно фону табличок має бути контрастним. Відповідні співвідношення кольорів можуть бути: двосторонні, тобто будь-який колір може використовуватися як колір фону чи шрифту. При використанні контрастного співвідношення кольорів в поєднанні темний фон – світлий шрифт рекомендований розмір шрифту необхідно збільшити на 25 %.

Зміст покажчиків для орієнтування та навігації повинен бути зрозумілим, чітким та лаконічним.

В.2 Шрифти для покажчиків повинні бути легкими для розпізнавання та читання. Співвідношення ширини і висоти літер, цифр і символів повинно бути в межах 3:5 і 1:1. Рекомендується використовувати шрифти без зарубок та декоративних елементів. Літери та символи не мають відображати тінь, символи повинні мати рівномірну товщину та висоту. Рекомендується, щоб повідомлення з окремих слів або груп слів починалося з великих літер і продовжувалося малими літерами. Також можна використовувати так званий "змішаний" стиль (поєднання великих-малих символів). Шрифт не може бути виконаним курсивом. Літери та символи не повинні торкатися одне одного. Рекомендується використовувати такі шрифтові гарнітури: Helvetic, Standard, Univers, FF DIN, NewJohnstjn, GillSans, Frutiger, ArialCyrBold.

В.3 Розмір літер і графічних символів залежить від відстані для читання і ступеня зниження зору кожної окремої людини. Нижче представлені стандартні значення розмірів літер в залежності від максимальної відстані читання у таблиці В.1.

Таблиця В.1

Максимальна відстань від користувача до напису	Розмір літер, см
30 м	52,0 – 104,0
25 м	44,0 – 87,0
20 м	35,0 – 70,0
15 м	26,0 – 52,0
10 м	17,0 – 35,0
5м	9,0 – 18,0
2м	3,5 – 7,0
1м	1,8 – 3,5
30 см	0,5 – 1,0
25 см	0,4 – 0,9

ДОДАТОК Ж

(довідковий)

ЗАСОБИ БЕЗПЕКИ, ОРІЄНТУВАННЯ, ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Можливі функціональні рішення

Ж.1 – Влаштування тактильних смуг

Таблиця Ж.1

Влаштування зовнішніх ТС	
Використання комбінованого покриття	Для пішохідних шляхів із комбінованого покриття із профілем $A_1 + B_1$ або $A_1 + B_1 + A_1$, де A_1 – тип покриття із фактурою (бруківка, фігурні елементи мощення, фігурні елементи мощення із фаскою, колотий камінь тощо) шириною 0,3 м; B_1 – покриття з рівною та гладкою поверхнею, шириною від 1,2 м. У разі необхідності відокремлення пішохідних від інших зон ширина покриття A_1, суміжного із зазначеними зонами, складає не менше ніж: — проїздів автотранспорту – 0,6 м; — місць паркування – 0,6 м; — велодоріжок – 0,3 м—0,6 м. Важливо забезпечити контрастне співвідношення кольорів між A_1 та B_1, а також між A_1 та суміжними зонами
Використання бордюру	Для пішохідних шляхів із однорідного покриття із профілем $A_2 + B_2 + A_2$ або $A_2 + B_2$, де A_2 – бордюр (бортовий камінь) висотою не менше ніж 0,02 м, кольору, який контрастує із покриттям пішохідного шляху доріжки (поєднання світлий/темний), а B_2 – однорідне покриття. У місцях закінчення бордюру за потреби продовження відповідного напрямку руху допускається використовувати комбіноване покриття ($A_1 + B_1$) або спеціальну ТС
Використання принципу контрастності покриття	Використання контрастності покриттів пішохідних шляхів та трав'яного газону. У місцях закінчення газону за потреби продовження відповідного напрямку руху допускається використовувати комбіноване покриття ($A_1 + B_1$) або спеціальну ТС
Використання системи спеціальних ТС	Для пішохідних шляхів шириною від 3 м або за потреби виділяти напрямки руху від/до конкретного об'єкта
Попереджувальні спеціальні тактильні смуги Оптимальні функціональні параметри	
Вихід з тротуару на проїзну частину, яка має дві та більше смуг руху:	ТС улаштовують по всій ширині розмітки переходу. Допускається зменшення цього параметру до 2 м у разі влаштування на заокругленні. Попереджувальна ТС завширшки не менше ніж 0,6 м
У місці наземного пішохідного переходу (перехрестя), інших пішохідних перетинів тротуару та проїзної частини	Інформаційна ТС завширшки – 0,3 м—0,6 м улаштовують перпендикулярно до попереджувальної ТС
Вихід з тротуару на проїзну частину, яка має одну смугу руху (міжквартальний прибудинковий проїзд)	Попереджувальну ТС розташовують по всій ширині розмітки переходу. Допускається зменшення цього параметра до 2 м у разі влаштування на заокругленні. Попереджувальна ТС має ширину не менше ніж 0,3 м

Кінець таблиці Ж.1

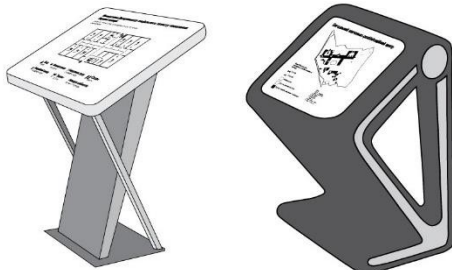
Посадковий майданчик зупинки громадського пасажирського транспорту	Облаштовують: — попереджувальною ТС по краю посадкового майданчика завширшки – 0,3 м; — інформаційною ТС, яка позначає початок/закінчення посадкового майданчика завширшки не менше – 0,3 м; — інформаційною ТС, яка вказує місце посадки в транспортний засіб прямокутної форми із стороною не менше 0,9 м (максимально до 1,5 м)
По краю платформи рейкового транспорту	Попереджувальна ТС завширшки – 0,3 м—0,6 м
Перед сходами	Попереджувальна ТС завширшки не менше ніж 0,3 м
Місце отримання інформації чи послуг	Інформаційна ТС, прямокутної форми зі стороною не менше ніж 0,9 м. Максимальний параметр може бути до 1,5 м
Влаштування внутрішніх ТС	
Попереджувальні ТС	Перед входними дверима, сходами, об'єктами отримання інформації чи послуг тощо. Можна використовувати (за умови їх надійного закріплення, нековзання) килим для витирання ніг, решітку водовідведення тощо. Максимальна висота – 0,02 м
Направляючі ТС	Доцільно встановлювати в приміщеннях площею від 150 м ² (холи, вестибюлі, зони очікування) для позначення основних маршрутів (від входної групи до рецепції, довідкової-інформаційної стійки, ліфту, сходів тощо)
Використання принципу контрастності	Використання принципу контрастності типів підлогового покриття, які відрізняються один від одного за кольором та тактильною фактурою. <i>Наприклад:</i> для коридору шириною 2,4 м доцільний профіль $ A_3 + B_3 $ або $ A_3 + B_3 + A_3 $, де $ A_3 $ – контрастний за фактурою та кольором по відношенню до $ B_3 $ тип покриття з шириною 0,3 м, а $ B_3 $ – рівне і гладке покриття шириною 1,8 м
Використання стандартних ТС	Килимові доріжки за умови їх надійного закріплення (не ковзання), стіни, плінтуси
Спеціальні направляючі тактильні смуги недоцільно встановлювати	У банківських відділеннях, відділеннях поштового зв'язку, аптеках, оптиках, в закладах дошкільної, середньої освіти, закладах харчування тощо. У середині об'єктів громадського призначення, які мають інтуїтивні чи компактні простори або забезпечено можливість ідентифікації користувача працівниками закладу (послуга фізичного супроводу клієнта)

Ж.2 — Влаштування універсальних інформаційних показників

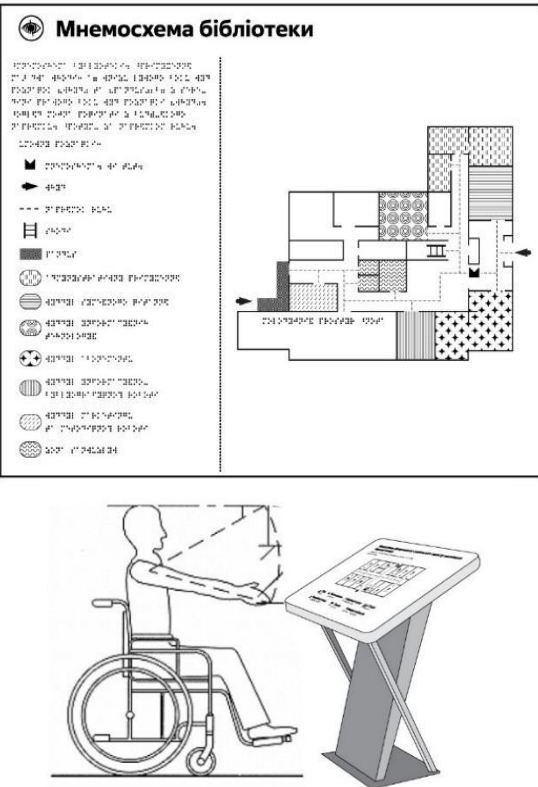
Таблиця Ж.2

Зовнішні інформаційні показники		
Зовнішні інформаційні таблички	Повинні містити інформацію щодо назви закладу, опису діяльності установи, адреси розташування, контактних телефонів, годин роботи, іншу довідкову інформацію відповідно до чинних нормативних вимог. Встановлюють при вході на прилеглу територію, при вході у всі будівлі, приміщення. Обов'язкове дублювання всієї інформації в тактильному вигляді та шрифтом Брайля	
Вказівники напрямку руху	Показники, які вказують напрямку руху до об'єктів, розташованих на шляхах руху (центральный вхід, укриття, інші об'єкти, доступний вхід, вихід, місця для паркування транспортних засобів тощо), повинні бути розташовані в зоні видимості та на відстані не більше ніж 50 м один від одного. Зміст показників має бути чітким та лаконічним. Дублювати в тактильному вигляді та шрифтом Брайля не потрібно	

Продовження таблиці Ж.2

Ландшафтні звичайні мнемосхеми	або	Встановлюють біля входу на територію, якщо на ній розташовано три і більше об'єктів, будівель чи споруд. Основна вимога: візуальна інформація на МС повинна бути чіткою, лаконічною та зрозумілою. Рекомендовано виконувати різні блоки МС різними кольорами. Обов'язково потрібно дублювати всю інформацію в тактильному вигляді та шрифтом Брайля, а також про наявні на території направляючі спеціальні ТС. Зазвичай МС прилеглої території розміщується на окремій стійці під кутом від 20° до 30° (максимум 45°)	Територія міської клінічної лікарні
Фасадні інформатори	Додатковою перевагою для вільної навігації та отримання інформації буде наявність великих фасадних інформаторів, які вказують назву об'єкта, будівлі чи приміщення. Дублювання у тактильному вигляді та шрифтом Брайля не потрібне		
Внутрішні інформаційні покажчики			
Загальний інформатор про об'єкти та послуги в приміщенні	Розміщують на першому поверсі будівлі. Надає інформацію про послуги та об'єкти, розташовані в будівлі. Розміщують на інших поверхах будівлі. Надає інформацію про назви об'єктів та послуг, розташованих на поверсі. Обов'язкове дублювання всієї інформації в тактильному вигляді та шрифтом Брайля		
РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР 1Адміністрація 2Директор 3Заступник директора 4Конференц-зала ВІДДІЛИ 5Підтримки та супроводу родин 6Танцювально-рухової терапії 7Рекреації та профорієнтації 8Життєвих компетенцій 9Інформаційних технологій 10Інформаційних технологій 11Освітніх технологій 12Тифлолабораторія 13Орієнтування та мобільності 14Орієнтування та мобільності 15Психологічної реабілітації 16Психологічної реабілітації 17Сенсорна кімната 18Розвитку зорового сприймання 19Відновлювальної терапії 20Ерго кімната			

Продовження таблиці Ж.2

Мнемосхеми (МС)	Рекомендовано виконувати різні блоки МС різними кольорами, групувати (об'єднувати) в один колір об'єкти та приміщення за типовим призначенням, загальними ознаками (адміністративні, санітарно-гігієнічні приміщення, кабінети прийомів лікарів, діагностичні відділення, денний стаціонар лабораторія тощо). Обов'язковим є наявність на МС інформації щодо шляхів евакуації та системи направляючих спеціальних ТС. МС розміщують на окремій стійці під кутом від 20° до 30° (максимум 45°). У разі розміщення МС на стіні, верхній край не повинен бути вище ніж 1,8 м	
Вказівники напрямку руху	Вказівники напрямку руху – покажчики, які вказують напрямок руху до об'єктів приміщень, розташованих на поверсі (номери кабінетів у порядку зростання/зменшення, ліфт, сходи, туалет тощо) та шляхів виходу (евакуації). Розміщують на стінах на зручній для зорового сприйняття висоті, у зоні видимості відносно один щодо одного. Зміст покажчиків має бути чітким та лаконічним. За потреби дублювання візуальної інформації шрифтом Брайля графічну інформацію слід виконати в описовому вигляді. Тобто, якщо на вказівнику розташовано фігурну трілку, то опис шрифтом Брайля має бути у форматі «напрямок руху праворуч, ліворуч, прямо» тощо. Висота до шрифту Брайля повинна становити не більше ніж 1,5 м	

Кінець таблиці Ж.2

Внутрішні інформаційні таблички	Інформують про назву об'єкта чи послуг, призначення кабінету, приміщення (номер кабінету, ПІБ фахівця тощо). Розміщують на висоті від 1,2 – 1,6 м на відстані 0,3 м біля дверей. Дублювання у тактильному вигляді та шрифтом Брайля обов'язкове. За наявності графічної інформації у вигляді рисунків, знаків відповідну інформацію шрифтом Брайля слід виконати в описовому вигляді	
Настінні інформатори	Додатковою перевагою для вільної навігації та отримання інформації буде наявність великих настінних інформаторів, які вказують назву об'єкта, відділення чи приміщення, якщо воно займає цілий поверх або його частину. Зазвичай розміщують на стіні над входом на поверх або в приміщення. Дублювання у тактильному вигляді та шрифтом Брайля не потрібне	
Номери поверхів	Розміщують навпроти виходів із ліфтів та на сходових клітинах. Дублювання у тактильному вигляді та шрифтом Брайля не потрібне	
Тактильні позначки	Розміщують зверху на поручнях сходів (вказують на номер поверху), поручнях у коридорі (вказують номер (призначення) кабінету), шафах роздягалень біля кнопок ліфту всередині (вказують призначення), біля кнопки виклику ліфту на кожному поверсі (вказують номер поверху), комірок зберігання речей, брелків ключів тощо. Порядок розміщення символів зліва-направо. Допускається дублювання відповідної інформації в плоско друкованому вигляді	

Ж. 3 Контрастне маркування

На території, зовні та всередині будівель потрібно виділяти контрастним кольором об'єкти, окремі елементи об'єктів, до яких необхідно привернути увагу, що можуть створювати небезпеку та ризики травмування, які сприяють навігації та орієнтуванню у відповідному просторі.

Рекомендації щодо забезпечення візуального контрасту:

— Суміжні кольори повинні бути помітно різними. Рекомендовані комбінації кольорів:

- Чорний/білий
- Жовтий/чорний
- Шоколадно-коричневий/білий
- Темно-синій/білий
- Темно-червоний/білий
- Темно-фіолетовий/білий
- Темно-зелений/білий
- Помаранчевий/чорний

— Потрібно уникати таких комбінацій кольорів, які мають низький контраст:

- Жовтий/сірий
- Жовтий/білий
- Чорний/фіолетовий
- Червоний/чорний
- Сірий/білий
- Світло-блакитний/білий

— Потрібно уникати таких комбінацій кольорів, які мають низький контраст і особливо складні для людей з порушеннями сприйняття кольору:

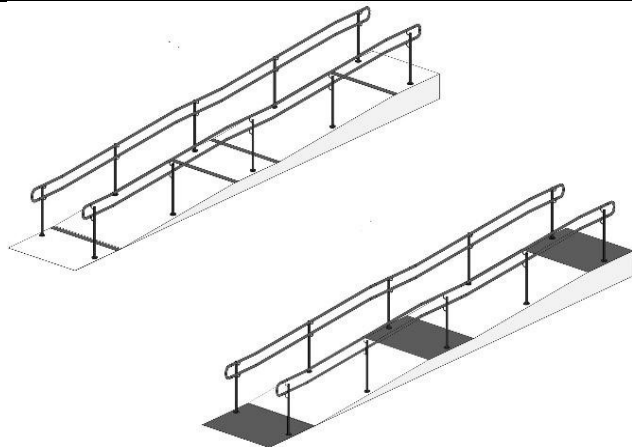
- Червоний/зелений
- Синій/зелений

Перевірити, чи є співвідношення кольорів контрастним, можна так: зробити фото обраної пари кольорів у співвідношенні в чорно-білому форматі. Якщо на фото можна побачити співвідношення обраних кольорів світлий-темний, відповідне співвідношення вважають умовно контрастним.

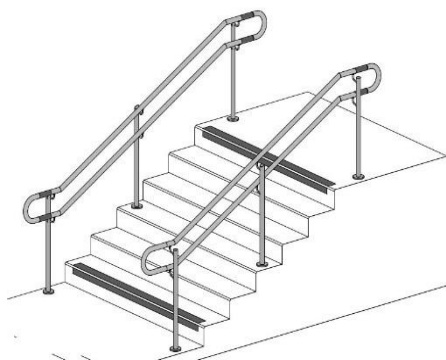
Таблиця Ж.3

КОНТРАСТНЕ МАРКУВАННЯ. ПРИКЛАДИ РІШЕНЬ

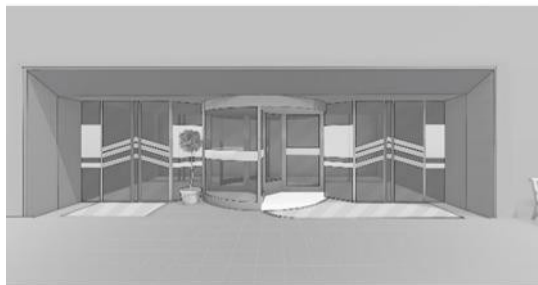
Маркування пандуса

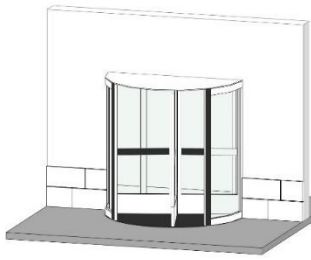
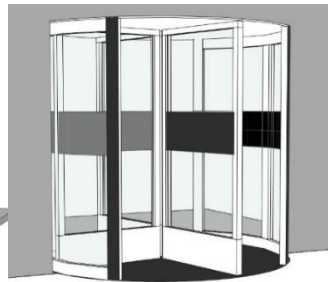
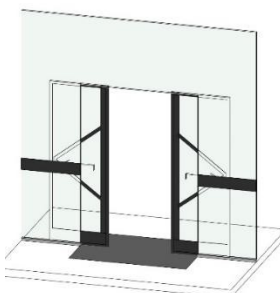
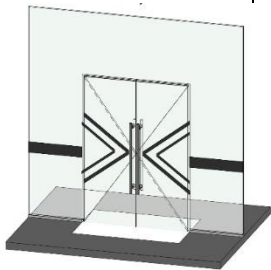
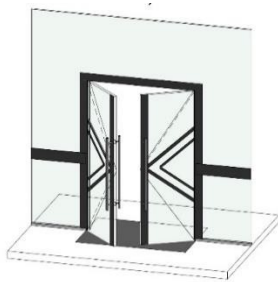
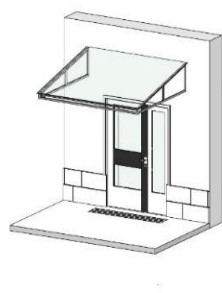
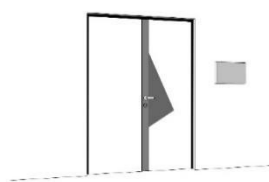
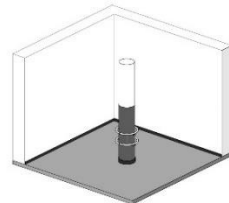
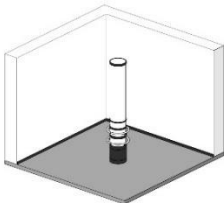
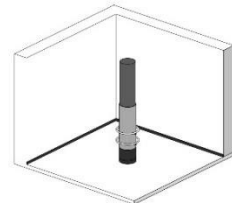
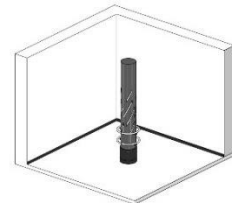
Контрастне маркування стандартних сходів

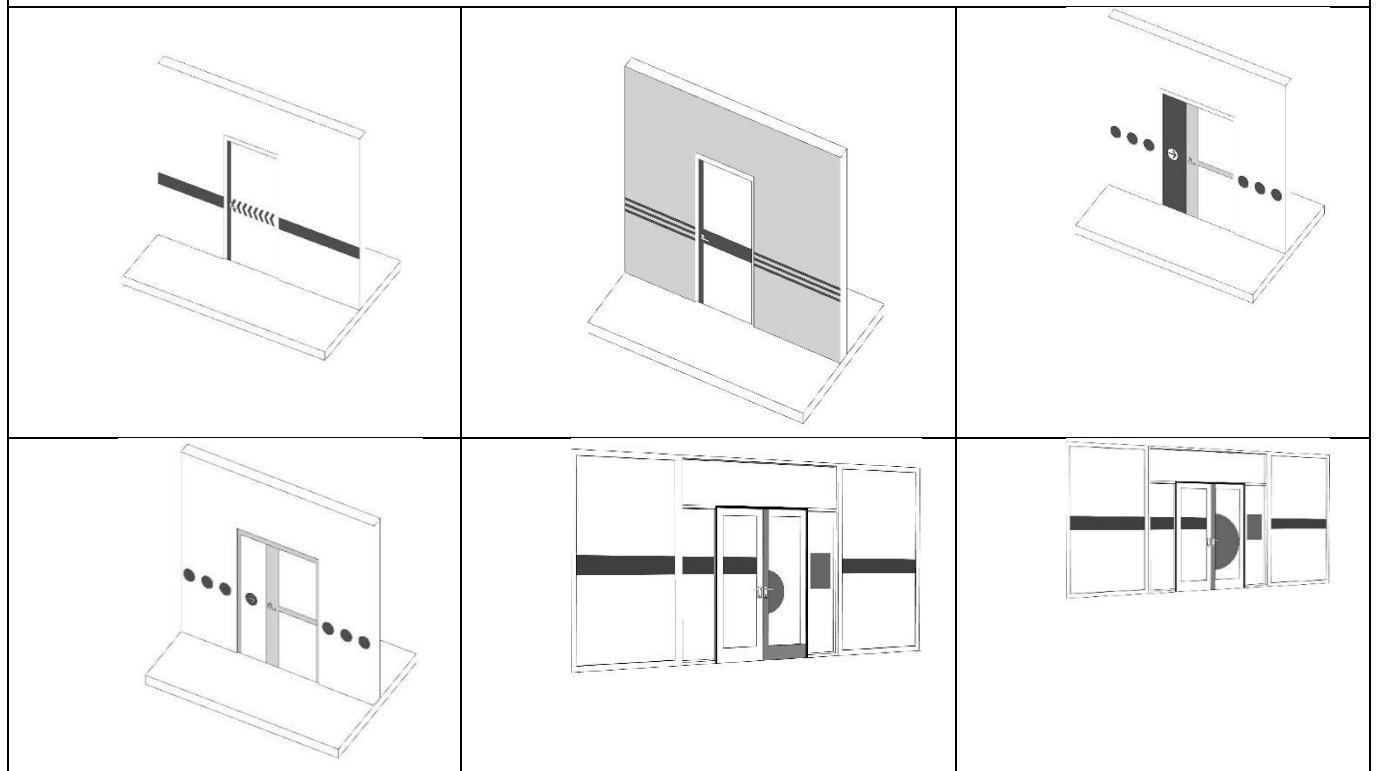
Вхідна група. Склопрозорий фасад

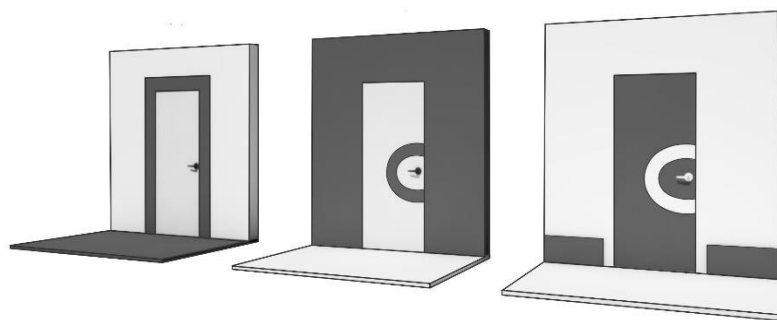
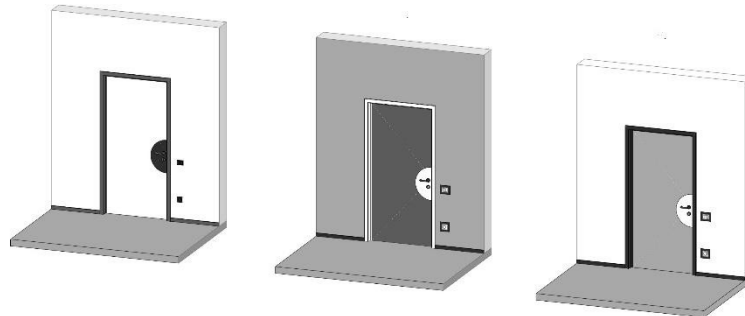
Продовження таблиці Ж.3

Вхідна група. Обертові двері			
			
Вхідна група. Прозорий фасад/двері			
			
Вхідна група. Двері за кольором співпадають з фасадом			
			
Колони в інтер'єр і			
			

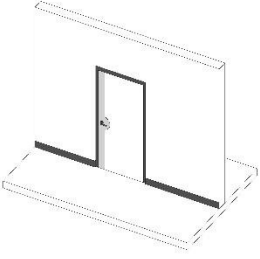
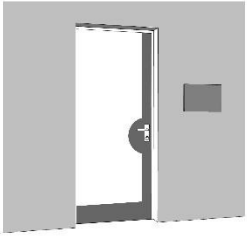
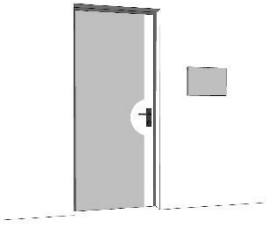
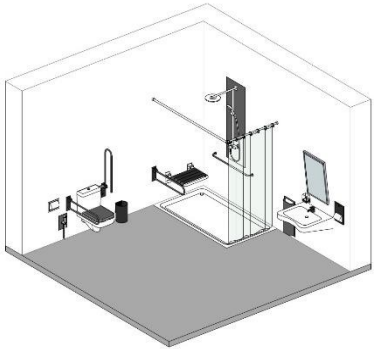
Склопрозорі конструкції всередині приміщень. Фасади/двері

Контрастне відокремлення дверних отворів усередині приміщень, якщо вони співпадають за кольором із кольорами стіни підлоги інтер'єра

Кінець таблиці Ж.3

		
Контрастне відокремлення елементів. Санвузли. Туалет. Душова. Поручні, елементи сантехніки, фурнітури, кришки сидіння, замки тощо		
		

(Додаток Ж долучено, Зміна № 2)